

Permanens kísérlet

Budahelyi Tibor szobrászművész kiállítása a Galéria '13-ban

■ Hetvenedik születésnapja alkalmából rendezte meg a soroksári Galéria '13 Budahelyi Tibor szobrászművész gyűjteményes jellegű kiállítását: a tárlaton az egykori csepeli géplakatosnak, majd a Csepel Művek Vas- és Acéllöntőde dekorációsának az 1980-as évek óta készült munkáiból válogatott plasztikai kollekciója, illetve munkásságának dokumentációja kapott bemutatóteret.

A soroksári kiállítás gazdag műegyüttesének tanulmányozása során is pontosan felmérhető volt, hogy Budahelyi Tibor szobrászi pályájának alakulását – a Buna Konstantin, majd Misch Ádám festőművészek irányításával az 1960-as évektől végzett szabadiskolai tanulmányokat követően – a Csiky Tibor szobrászművész műhelyében 1976-tól kifejtett munka, az alkotótelepeken és a közös tematikus kiállításokon való együttműködés, és az ezek során kialakult mester-tanítványi viszony határozta meg. Az elvont nyelvezet, a minimalista szemlélet, a konstruktív szellem, a geo-

Budahelyi Tibor:

Síremlék /

Tibor Budahelyi:

Grave Post

[2012] *gránit, króm,
üveg / granite,
chrome, glass*

[90x140x200 cm]

Fotó: Juhász Imre

Fotó: Juhász Imre

Budahelyi Tibor: Kovácsolt forma IV. /

Tibor Budahelyi: Wrought Form, IV

[2013] *hőkezelt és kovácsolt acél /*

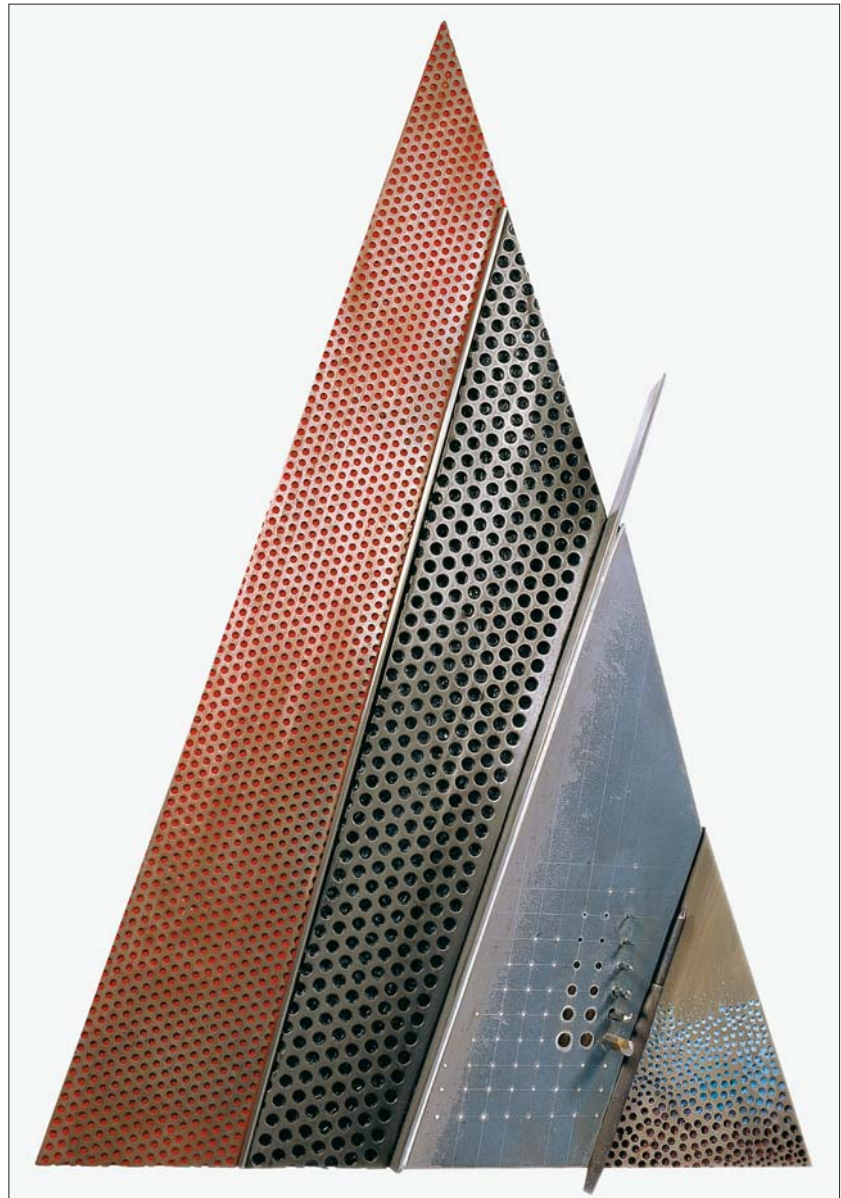
tempered and wrought steel [16x11x2,5 cm]

metrikus alapformák kitüntetett szerepe, az új anyagok és az ipari jellegű technikák alkalmazása, a talált tárgyak műbe-applikálása, a faktúrák és a textúrák hangsúlyai, a színek kultiválása, a különleges térbeillesztési megoldások – ezek azok a vonások, amelyek a hajdani mester és a tanítvány szobrászati világának párhuzamait szemlélve megjelölhetők.

**Budahelyi Tibor: Életmű-töredék – Rajztű /
Tibor Budahelyi: Oeuvre Fragment—Drawing Needle**

[2009] *fa, acél / wood, steel*
[50x30,5x4,5 cm]

A születésnapi tárlat anyagába térbe helyezett kis-plasztikák és falra függesztett reliefek, objektok és assemblage-ok, az éremművészet kategóriájába sorolható plasztikai tárgyak, hangszerszobrok, grafikák – elsősorban szitanyomatok – és a monumentális kompozíciókat – köztéren felállított és művésztelepek szabadtéri gyűjteményeiben otthonra lelt műveket, valamint síremlékeket –, és akciókat, performance-okat dokumentáló fotók illeszkedtek. Már ez a leltárszerű számbavétel is jelezheti a műformák és a művészi megszólalások, szerepvállalások hallatlan változatosságát, amelyet tovább fokoz az anyagok sokszínűsége – a fa mellett a vas, az acél, a krómacél, a bronz, az alumínium, a réz, a különböző műanyagok és az üveg, a fólia és a szörme alkalmazása-megmunkálása –, illetve ezeknek variációi, társításai: az acél-fa, az acél-üveg, a plexi-krómacél, a festett fa-üveg-szörme együttesek jelenléte. Az anyagválasztáson túl az ipari jelleget hangsúlyozó megmunkálásmódok, illetve mű-összetevők – mint az oly sokszor megjelenő, sejtelmesen áttetsző perforált lemez, vagy a fémek forgácsolása során keletkező, tömegében sűrű gubanc-szövedéket alkotó sorja – ugyanúgy szerves alkotóelemei egy-egy Budahelyi-kompozíciónak, mint a talált tárgyként műbe épített eszközök: a fém- és fareszelők, a rajztűk és a fúrók, a mérőlécek és a derékszögek, vagy a cezurák és ecsetek. E művészi tárgyalakítási módszer kapcsán állapította meg a kiállítás katalógusában N. Mészáros Júlia művészettörténész: „A korai kollázsokból, montázsokból, valamint a 60-as, 70-es évek asszemblázsjaiból jól ismert tárgy-applikálást az avantgárd, valamint a korai és késői modernizmus nagymesterei hol az absztrakció, hol az illuzionizmus növelésére használták. Budahelyi viszont súlyos mondanivalót kívánt általuk konkréttá és plasztikussá tenni, s ehhez a taktilis érzékere és a tudatalattira is ható kontrasztokra támaszkodott. Művészetében az eltérő anyagok, szerkezetek és struktúrák egymásmellettségéből fakadó pszichikai batásának, a forma alaktani konzekvenciáinak és az anyagok asszociatív

Fotó: Juhász Imre

erejének a kiváló ismerete az érzelmileg mélyen megélt, a feledés homályába süllyesztett, nehezen szavakba önthető, kimondhatatlan érzések, elfojtott emlékek, élmények és a történések közvetlen kifejezésének az eszközévé vált.”

**Budahelyi Tibor: Életmű-töredék – Fémreszelő /
Tibor Budahelyi: Oeuvre Fragment—Metal Rasp**
[2009] *acél / metal rasp, steel* [53x31x6 cm]

Fotó: Juhász Imre

Fotó: Juhász Imre

**Budahelyi Tibor: Keret forma I. /
Tibor Budahelyi: Frame Form, I**

[2010] *rogyasztott üveg / slumped glass* [59x44x7 cm]

Az anyagokkal és technikákkal való szakadatlan kísérletezés, az új és új megoldások keresése egy redukált formavilág határai között végzett, a mély tartalmi mondanókat, jelentéstartalmakat megragadni vágyó, lázas kutatómunkával függött és függ össze. A tiszta, de a szabályos és szabálytalan ütköztetésével interpretált formarendek: a megtört háromszögek, a megnyitott négyzetek és téglalapok, az egymásra simuló, csökkenő vagy növekvő méreteik által tömegritmusokat hordozó körszeletek, az egymáshoz és egymásba kapcsolódó sokszög alapú hasábok, hengertesek, gúlak és kúpok, a testáthatások és testátalakulások egy alapvetően játékos és dekoratív világ dimenzióját tárják a szemlélő elé, amelyben ugyanúgy éledeznek a lírai emóciók, mint ahogy jelen vannak a fogalmi-

ságok vizuális összegzéseibe foglalt éles ellentétek, drámai összecsapások is. A lágy, finom összesimulásokat fenyegető, túszerű kicsúcsosodások ellenpontoszák. Érdekes, hogy a szinte kizárólagosan elvont-geometrikus elemekből építkező Budahelyi-munkásságban 2013-ban megjelent az emberalak, illetve a lenyomat-, vagy árnyékszerű figura is: a 2013-as *Kovácsolt forma* című sorozat síkgeometrikus alakzatokat meg-

jelenítő kompozícióihoz egy-egy önarcképet, illetve portrét idéző, profilban ábrázolt fej kapcsolódik – s ez akár egy új alkotói korszak, vagy legalábbis egy új szemlélettel alakított műcsoport megalkotásának nyitánya is lehet.

A tömeg-ritmusok élesztéséről, a lírai szólamokról és a feszültségekről meditálva nem feledkezhetünk meg a Budahelyi-életmű leleményes műformájáról: a

Fotó: Juhász Imre

Budahelyi Tibor:
Tört háromszög üveggel
/ Tibor Budahelyi:
Broken Triangle
with Glass
[1996] *acél, üveg /*
steel, glass
[30x30x5 cm]

Budahelyi Tibor:
A nagy körzőnyílás /
Tibor Budahelyi: The
Big Compass Opening
 [2014] festett acél,
 krómaccél, üveg /
 painted steel, chrome
 steel, glass
 [300x150x150 cm]

hangszerszobrokról. A kisméretű, leginkább az éremművészettel rokonítható kompozíciók (*Alt*, 1986; *Liszt Ferenc kottája I–II.*, 2011) megszólaltathatók: lamelláik ütögetésével, húrjaik, ágaskodó-elvékonyodó fémnívűlványaik megpendítésével dallamok, repetitív vagy ritmikus zenei szerzemények adhatók elő. A kézbe fogható, kisméretű hangszer-szobrok és a kisplasztikák, az objektok, a reliefek és a grafikák mellett színes fotók tudósítottak arról a tárlaton, hogy fontos nagyméretű munkák is megszülettek a közelmúltban e szobrász műhelyében: többek között elvont térkompozíció került a közelmúltban a Budahelyi Tibort

Budahelyi Tibor: Tál / Tibor Budahelyi: Bowl

[2014] fekete diófa, esztergályozott, festett fagolyók / black walnut, turned, painted wooden balls [4 x Ø 30 cm]

díszpolgárává avató város, Dunaszerdahely szoborparkjába – a hely által is nyomatékosított mondandójú *Trianoni emlékmű* (2010) –, s hogy néhány évvel ezelőtt, 2011-ben a Soroksári Sportcsarnok előtt avatták fel a monumentális, földbe szűrődő lándzsát (vagy nyílveesszőt), a hat méter magas krómaccél *Millenniumi jel I.* (2000) című munkát, valamint hogy a Farkasréti temető *Csiky Tibor-síremléke* (1991) után 2013-ban elkészült a magyar funerális művészet egyik legkülönösebb emléke, a járművet idéző krómaccél *Cserny József-síremlék* is.

Az egykori Csiky-tanítványok már régen mestereké érték, s lassan a magyar képzőművészet, a magyar szobrászat nagy öregjeinek sorait erősítik: mint Heritesz Gábor, mint Nemes Ferenc, mint Nagámi és mint a 70. születésnapját Soroksáron kiállítással ünneplő Budahelyi Tibor. Erőteltjes, kísérletező szellemű művészetük kapcsán egyetlen hiányérzetünk lehet: milyen kár, hogy az egykori Csiky-tanítványoknak nincsenek tanítványai.

WEHNER TIBOR
 művészettörténész

(*Budahelyi Tibor kiállítása. Galéria '13, Budapest, 2015. január 29–február 26.*)